

ผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพต่อความตั้งใจในการใช้ถุงยาง อนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย *

สุวรรณทิพย์ ชูทัพ พย.ม.**

รัตน์ศิริ ทาโต Ph.D.***

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพต่อความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย โดยใช้แนวคิดความเชื่อด้านสุขภาพของ Becker and Maiman ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธเชื่อมโยงของ Thorndike มาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนความเชื่อด้านสุขภาพของนักเรียนอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จาก 2 โรงเรียน เลือกมาโรงเรียนละ 1 ห้อง โดยการสุ่มอย่างง่าย รวมทั้งหมด 60 คน กลุ่มควบคุมได้รับความรู้ตามปกติ กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ เครื่องมือกักกับการทดลอง ได้แก่ แบบวัดการรับรู้ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครภร์ แบบวัดการรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการไม่ใช้ถุงยางอนามัย แบบวัดการรับรู้ประโยชน์ของถุงยางอนามัย แบบวัดการรับรู้อุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า

ค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายหลังได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$)

ข้อเสนอแนะ พยาบาลที่ปฏิบัติงานในชุมชนควรนำโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพไปประยุกต์ในการปฏิบัติงานเชิงรุกเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนอาชีวศึกษาชายมีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย

วารสารสภาการพยาบาล 2554; 26 (2) 100-114

คำสำคัญ : โปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ ความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย

*วิทยาลัยนพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชัยบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

***รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นในปัจจุบันมีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันสมควร และมีแนวโน้มว่าเริ่มมีเพศสัมพันธ์ที่อายุน้อยลงเรื่อยๆ โดยพบว่าอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของนักเรียนอยู่ในช่วง 14-17.4 ปี^{1,2,3,4,8} ซึ่งพบว่านักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายมีเพศสัมพันธ์อยู่ระหว่างร้อยละ 32.30-64.8^{2,4,5,7} เพศหญิงมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 9.4-36.5^{2,6,7}

การมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มักไม่ใช้ถุงยางอนามัย จากการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 พ.ศ. 2550 พบว่านักเรียนอาชีวศึกษามีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกน้อยที่สุดอายุ 15 ปี และมีการใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 44.8⁸ และมีเพียงร้อยละ 6.3 เท่านั้นที่ใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์⁷ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาอยู่ในระดับต่ำ

การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยอาจนำไปสู่ปัญหาของการเจ็บป่วยที่สำคัญคือ โรคเอดส์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยพบว่า 1 ใน 3 ของผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่เป็นวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น⁹ และจากผลสรุปรายงานสถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในปี พ.ศ.2545-2549 พบว่าอัตราการป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มอายุ 15-19 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.62, 12.14, 16.6, 17.30 และ 16.97 ตามลำดับ และกลุ่มอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 21.49, 22.46, 23.24, 23.21 และ 24.18 ตามลำดับ โดยพบว่ากลุ่มนักเรียนนักศึกษา มีแนวโน้มของอัตราการป่วยที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน

คือ ร้อยละ 4.48, 6.60, 10.53, 10.19 และ 12.76 ตามลำดับ⁹ และพบว่า ร้อยละ 24 ของนักเรียนอาชีวศึกษามีการตั้งครภกโดยไม่ได้วางแผน⁷ แสดงให้เห็นว่าอัตราการป่วยด้วยโรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครภกที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนั้น เป็นผลมาจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้อง และทุกครั้งนั้นกำลังเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประเทศ

การใช้ถุงยางอนามัยถือว่าเป็นพฤติกรรมการป้องกันโรคอย่างหนึ่งตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ โดย Becker and Maiman^{10,11} ได้เสนอแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ เพื่ออธิบายและทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรค คือ การที่บุคคลจะปฏิบัติตามคำแนะนำในการป้องกันโรคนั้นเป็นผลมาจากการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของการเป็นโรค การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรค การรับรู้อุปสรรค และยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ แรงจูงใจด้านสุขภาพ และปัจจัยร่วม เช่น อายุ ระดับการศึกษา และความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของบุคคล ซึ่งความตั้งใจนั้นเป็นปัจจัยด้านแรงจูงใจด้านสุขภาพที่สำคัญ ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันและการรักษาโรค โดยบุคคลมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมหากมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้นสูง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจัยทำนายพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยในนักเรียนอาชีวศึกษา คือ การรับรู้ประโยชน์ในการใช้ถุงยางอนามัย เพศ ความตั้งใจใช้ถุงยางอนามัย ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครภก บรรทัดฐาน

ในกลุ่มเพื่อนต่อการใช้ถุงยางอนามัย อายุ การดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การรับรู้ความรุนแรงของโรค เอ็ดส์ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอ็ดส์ และการรับรู้อุปสรรคในการใช้ ถุงยางอนามัย^{2, 4, 5, 7, 12, 13} แต่ยังไม่มีการวิจัยใดที่จัดกระทำปรับเปลี่ยนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ถุงยางอนามัยอย่างครอบคลุม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพเพื่อส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัย โดยเลือกจัดกระทำปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การรับรู้ ความเสี่ยงของการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัย การรับรู้ ถึงอุปสรรคของการใช้ถุงยางอนามัย ความรู้เกี่ยวกับ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอ็ดส์ การตั้งครรรค์ และฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีความ สัมพันธ์เชื่อมโยงของ Thorndike¹⁴ มาเป็นกระบวนการ ในการจัดกิจกรรม ซึ่งแนวทางในการส่งเสริมการใช้ ถุงยางอนามัยดังกล่าว จะช่วยให้นักเรียนอาชีวศึกษา มีการรับรู้ถึงความเสี่ยงของตนเอง รับรู้ความรุนแรง ของโรค รับรู้ประโยชน์ของถุงยางอนามัย มีความรู้ เกี่ยวกับโรคเอ็ดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การ ตั้งครรรค์ และโทษของการดื่มแอลกอฮอล์ ส่งผลให้ นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายมีความตั้งใจในการใช้ ถุงยางอนามัยสูง อันจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมการ ใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดความเชื่อ ด้านสุขภาพของ Becker and Maiman^{10,11} และแนวคิด ทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของ Thorndike¹⁴ มา เป็นกระบวนการในการปรับเปลี่ยนความเชื่อด้าน สุขภาพของนักเรียนอาชีวศึกษาซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การบรรยาย 2) การอภิปรายกลุ่ม

3) การสาธิตและฝึกทักษะ 4) การเล่นเกม 5) การ แสดงบทบาทสมมติ 6) การสรุปสาระสำคัญ เพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียนอาชีวศึกษามีความตั้งใจในการ ใช้ถุงยางอนามัย โดยการจัดกิจกรรมทั้ง 6 ขั้นตอน ทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาเกิดการรับรู้ความเสี่ยงของ การเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอ็ดส์ และ การตั้งครรรค์ของคู่นอน การรับรู้ความรุนแรงของโรค รับรู้ประโยชน์ของถุงยางอนามัย มีความรู้เกี่ยวกับ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โรคเอ็ดส์และการตั้ง ครรรค์ และรับรู้ถึงฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ อันจะส่งผล ให้นักเรียนอาชีวศึกษาเกิดความตั้งใจในการใช้ถุง ยางอนามัย และนำไปสู่การใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูก ต้องและสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจในการใช้ถุงยาง อนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย ก่อนและหลัง ได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความ ตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษา เพศชายก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มที่ได้ รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพกับกลุ่มที่ได้รับ ความรู้ตามปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. ความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของ นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายหลังได้รับโปรแกรม ความเชื่อด้านสุขภาพสูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรม ความเชื่อด้านสุขภาพ

2. การเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจในการใช้ ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายของ กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพสูงกว่า กลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพต่อความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย เป็นการศึกษาระบบสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (pretest-posttest control group design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายที่มีอายุระหว่าง 18-22 ปี และกำลังศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ช่วงเดือนมิถุนายน 2551 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งการคัดเลือกโรงเรียนมาเป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น ได้เลือกจากโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนที่มีหลักสูตรคล้ายกัน และอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งมี 3 โรงเรียน โดยจับฉลากเลือกมา 2 โรงเรียน เพื่อเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากนั้นคัดเลือกห้องเรียนโรงเรียนละ 1 ห้อง โดยการสุ่มแบบง่าย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ โดยใช้โปรแกรม power analysis for sample size กำหนดอำนาจทดสอบที่ 80% ระดับนัยสำคัญที่ .01 พบว่าต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยกลุ่มละ 7 คน แต่เนื่องจากเป็นการจัดกระทำจึงต้องมีการจัดกิจกรรมทั้งชั้นเรียนเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาทางจริยธรรม และเพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายตัวเป็นโค้งปกติ จึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งห้อง คือ 30 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือ 3 ชุด คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพที่ผู้วิจัยพัฒนาเนื้อหาตามแนวคิดของ Becker and Maiman^{10,11} ร่วมกับการนำแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของ Thorndike¹⁴ มาใช้เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การบรรยาย เริ่มด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพและให้ความรู้ตามแผนการสอนจำนวน 5 เรื่อง โดยมีสื่อสไลด์ประกอบการสอน วีซีดี และคู่มือ “อาชีวศึกษาร่วมใจก้าวทันโรค” 2) การอภิปรายกลุ่มในประเด็น “ทำอะไรไร้ยุงคนไทยจึงจะมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ” 3) การสาธิตและฝึกทักษะการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ 4) การเล่นเกม “แลกน้ำ” และเกม “catch the sperm” เพื่อช่วยให้นักเรียนรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคและประโยชน์ของถุงยางอนามัย 5) การแสดงบทบาทสมมติในการโน้มน้าวใจให้คู่เพศสัมพันธ์ใช้ถุงยางอนามัย 6) การสรุปเป็นการสรุปสาระที่สำคัญในแต่ละครั้ง โดยผู้สอนช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้สรุปกันเองและผู้สอนเพิ่มเติมให้จนข้อสรุปนั้นสมบูรณ์ครบถ้วน เครื่องมือที่ใช้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่านโดยถือเกณฑ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นตรงกัน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำคู่มือและภาพสไลด์ประกอบแผนการสอน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและการผลิตสื่อ จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการกำกับการทดลอง เพื่อประเมินว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปรับเปลี่ยนความเชื่อ ประกอบด้วย

2.1 แบบวัดการรับรู้ความเสียหายต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ของ Mahoney¹⁵ ที่แปลย้อนกลับเป็นภาษาไทยโดย Thato⁷ มีข้อความจำนวน 12 ข้อ ลักษณะข้อคำตอบเป็นแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ มีค่าคะแนนระหว่าง 0-48 คะแนน โดยนักเรียนอาชีวศึกษาจะต้องได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 39 คะแนน จึงจะถือว่าเป็นผู้ผ่านเกณฑ์กำกับการทดลอง

2.2 แบบวัดการรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการไม่ใช้ถุงยางอนามัยของ กอบกาญจน์ มัทธโน¹⁶ มีข้อความจำนวน 10 ข้อ มีค่าคะแนนระหว่าง 10-50 คะแนน ลักษณะข้อคำตอบเป็นแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ นักเรียนอาชีวศึกษาต้องได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 41 จึงจะถือว่าเป็นผู้ผ่านเกณฑ์กำกับการทดลอง

2.3 แบบวัดการรับรู้ประโยชน์ของถุงยางอนามัย ของ Mahoney¹⁵ ที่แปลย้อนกลับเป็นภาษาไทยโดย Thato⁷ มีข้อความจำนวน 24 ข้อ มีค่าคะแนนระหว่าง 0-96 คะแนน ลักษณะข้อคำตอบเป็นแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ นักเรียนอาชีวศึกษาต้องได้คะแนน มากกว่าหรือเท่ากับ 78 จึงจะถือว่าเป็นผู้ผ่านเกณฑ์กำกับการทดลอง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล

3.2 แบบวัดความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของ Buunk et al. (1998)¹⁷ ที่แปลย้อนกลับเป็นภาษาไทยโดย Thato⁷ มีข้อความจำนวน 3 ข้อ

มีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 0-6 คะแนนโดยช่วงคะแนน 0-2 แปลผลว่า มีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยในระดับต่ำ ช่วงคะแนน 3-4 แปลผลว่า มีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยในระดับปานกลาง ช่วงคะแนน 5-6 แปลผลว่า มีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยในระดับสูง

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1. ระยะเวลาเตรียมการก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอผู้อำนวยการทั้ง 2 โรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือในการวิจัย

2. หลังจากได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการทั้ง 2 โรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยขอพบอาจารย์ฝ่ายวิชาการเพื่อแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย รายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คุณสมบัติและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการคัดเลือกห้องเรียนแต่ละโรงเรียนตามกระบวนการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละ 1 ห้อง

3. ผู้วิจัยเข้าพบอาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ประจำวิชาของนักเรียน ปวช.ชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และระยะเวลาในการดำเนินการและประสานงานกับอาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ประจำวิชา ถึงช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมตามที่ผู้วิจัยได้วางแผนไว้

ขั้นที่ 2 ระยะดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2551 ถึงวันที่ 20 มิถุนายน 2551 โดยเข้าพบนักเรียนอาชีวศึกษา ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงถึงการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งหลังจากได้รับความร่วมมือและยินยอมจากนักเรียนอาชีวศึกษา ผู้วิจัยจึงให้กลุ่มตัวอย่างเช่นในยินยอมเข้าร่วมวิจัย ทำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบวัดความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย (pre-test) โดยที่กลุ่มควบคุมได้รับความรู้ตามปกติ จากหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมตามโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การบรรยาย 2) การอภิปรายกลุ่ม 3) การสาธิตและฝึกทักษะ 4) การเล่นเกม 5) การแสดงบทบาทสมมติ 6) การสรุปสาระสำคัญ โดยมีการจัดกิจกรรมในวันจันทร์และวันศุกร์ ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 (วันที่ 1 ของสัปดาห์ที่ 1)

1. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพและประเมินการรับรู้ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการไม่ใช้ถุงยางอนามัย การรับรู้ประโยชน์ของถุงยางอนามัย โดยการซักถามนักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อประเมินถึงระดับการรับรู้

2. ผู้วิจัยให้ข้อมูลความรู้โดยใช้คู่มือ “อาชีวศึกษา ร่วมใจก้าวทันโรค” และภาพสไลด์ประกอบการสอน เป็นสื่อ ตามแผนการสอน 2 เรื่อง คือ

2.1 โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ การตั้งครรภ์ และฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ โดยการบรรยาย ใช้สไลด์ประกอบการสอน และฉายวีซีดีชุด “วัยใส...ต้องใสใจตัวเอง”

2.2 ความรุนแรงของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยการบรรยาย ใช้คู่มือ “อาชีวศึกษาร่วมใจก้าวทันโรค” และสไลด์ประกอบการสอน

3. สรุปสาระการบรรยายและนัดพบกลุ่มตัวอย่างครั้งต่อไป

ครั้งที่ 2 (วันที่ 5 ของสัปดาห์ที่ 1)

1. ผู้วิจัยทบทวนเนื้อหาในสัปดาห์ที่ผ่านมา และพูดคุยซักถามเพื่อนำไปสู่ความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเนื้อหาในครั้งนี้

2. ผู้วิจัยบรรยายร่วมกับการใช้คู่มือ “อาชีวศึกษา ร่วมใจก้าวทันโรค” และสไลด์ประกอบการสอน ตามแผนการสอนเรื่อง “กลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์” ร่วมกับการเล่นเกมแลกน้ำ และบรรยายเรื่อง “ประโยชน์และการจัดอุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัย” ร่วมกับการเล่นเกม Catch the sperm

3. การสาธิตและฝึกทักษะการใช้ถุงยางอนามัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้สาธิต หลังจากนั้นให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้ฝึกปฏิบัติการใส่และถอดถุงยางอนามัย กับหุ่นอวัยวะเพศชายจำลองและนัดพบกลุ่มตัวอย่างในครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 (วันที่ 1 สัปดาห์ที่ 2)

1. ผู้วิจัยทบทวนเนื้อหาในสัปดาห์ที่ผ่านมา พูดคุยและซักถามเพื่อนำไปสู่ความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเนื้อหาในครั้งนี้

2. ผู้วิจัยบรรยายเรื่อง ทักษะการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจในการใช้ถุงยางอนามัย และการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในการโน้มน้าวใจคู่เพศสัมพันธ์ให้ใช้ถุงยางอนามัย และให้นักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้สรุปสาระสำคัญเพิ่มเติม อีกครั้ง

3. ผู้วิจัยจัดอภิปรายกลุ่มในประเด็น “ทำไมวิธีรุ่นไทยจึงจะมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ?” โดยการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 7-8 คน แล้วให้กลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ

4. ผู้วิจัยให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอในชั้นเรียน หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสรุปสาระสำคัญของกิจกรรม และเพิ่มเติมเนื้อหาให้สมบูรณ์

5. ผู้วิจัยประเมินการรับรู้ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการไม่ใช้ถุงยางอนามัย การรับรู้ประโยชน์ของถุงยางอนามัย และการรับรู้อุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัย และนัดพบกลุ่มตัวอย่างในครั้งต่อไป

ขั้นที่ 3 ระยะหลังการทดลอง

ครั้งที่ 4 (วันที่ 5 ของสัปดาห์ที่ 2)

เป็นการประเมินผลหลังการทดลอง ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างทั้งในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย (post-test) ในทั้ง 2 กลุ่ม พร้อมทั้งแจกเอกสารคู่มือ “อาชีวศึกษาร่วมใจก้าวทันโรค” ให้แก่กลุ่มควบคุม

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า การตอบรับหรือการปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยไม่มีผลต่อคะแนนหรือเกรดของกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด คำตอบหรือข้อมูลถือเป็นความลับ เฉพาะผู้วิจัยเท่านั้นถึงจะมีสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลได้ และแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามนิรนาม มีเพียงการลงรหัสเพื่อวัตถุประสงค์ของการบันทึกข้อมูล และผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างสามารถแจ้งขอออกจากการวิจัยได้ก่อนที่การวิจัยจะเสร็จสิ้นลง โดยไม่ต้องมีเหตุผลหรือคำอธิบายใดๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .01 ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ จำนวนร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษา ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ โดยใช้สถิติที่ dependent t-test

3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความต่างของคะแนนความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติที่ independent t-test

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 18 ปี ร้อยละ 85.0 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 43.3 และ 60.0 ตามลำดับ โดยกลุ่มทดลองมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก อายุ 16 ปี มากที่สุดร้อยละ 46.1 รองลงมา คือ อายุ 15 ปี ร้อยละ 23.1 ในกลุ่มควบคุมนั้นพบว่า มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุ 15 ปี มากที่สุด ร้อยละ 27.8 สำหรับการใช้อย่างอนามัย

ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าการใช้อย่างอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกร้อยละ 30.8 และ 33.3 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจในการใช้อย่างอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายก่อนและหลังได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ พบว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจในการใช้อย่างอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ (n=30)

กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		df	t	p-value
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D			
ความตั้งใจในการใช้อย่างอนามัย (พิสัย: 0-6)	2.60	1.27	5.13	0.93	29	11.33	<.001

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจในการใช้อย่างอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรม

ความเชื่อด้านสุขภาพกับกลุ่มที่ไม่ได้รับความรู้ตามปกติ พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > .01$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจในการใช้อย่างอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง (n=30) และกลุ่มควบคุม (n=30)

ความตั้งใจในการใช้อย่างอนามัย (พิสัย: 0-6)	\bar{X}	S.D	df	t	p-value
กลุ่มทดลอง	2.60	1.27	58	0.72	0.474
กลุ่มควบคุม	2.83	1.23			

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจในการใช้อย่างอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย พบว่าหลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยความต่างของคะแนนความตั้งใจในการใช้อย่างอนามัยของ

นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ มากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับความรู้ตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความต่างของคะแนนความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย ระหว่างกลุ่มทดลอง (n=30) และกลุ่มควบคุม (n=30)

ความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย	\bar{d}	S_d	df	t	p-value
กลุ่มทดลอง	2.53	1.22	58	9.70	<.001
กลุ่มควบคุม	0.20	0.48			

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 และ 2 นั่นคือค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย หลังได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพสูงกว่า ก่อนได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายที่ได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพมีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายที่ได้รับความรู้ตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่านักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายที่ได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นโดยการนำแนวคิดของแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของ Becker and Maiman^{10,11} ร่วมกับการนำแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของ Thorndike¹⁴ มาประยุกต์ใช้ ทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพ มีความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ การป้องกันการตั้งครรภ์ และฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ ที่ถูกต้อง เกิดการรับรู้ความเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ รับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้

ถุงยางอนามัย รับรู้ประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัย และสามารถลดอุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัยได้ มีทักษะในการโน้มน้าวใจและสามารถสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจคู่เพศสัมพันธ์ให้ใช้ถุงยางอนามัย รวมถึงมีทักษะในการใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้อง จึงส่งผลให้นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายเกิดความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย อันจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยที่ถูกต้องต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ดังรายละเอียดของกิจกรรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการบรรยาย ซึ่งประกอบด้วยการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและยินดีรับฟังคำแนะนำ และเป็นการประเมินความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งตามกฎการเรียนรู้ของ Thorndike (cited in Bernard, 1972)¹⁴ ผู้สอนจะต้องสำรวจ และเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนการสอน การนำเข้าสู่บทเรียนก่อนแล้วจึงค่อยเริ่มสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยการให้ความรู้ตามแผนการสอน ทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ 1) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โรคเอดส์การตั้งครรภ์และฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ ตามแนวคิดของ Thorndike¹⁴ ในการนำกฎแห่งการฝึกหัดมาใช้ นั้น เมื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ จะต้องเริ่มจากการสร้างให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระของบทเรียนนั้นเสียก่อน ซึ่งการให้

ความรู้แก่นักเรียนอาชีวศึกษาจะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจถึงข้อเท็จจริงของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเกิดทักษะการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การมีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น และมีการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ 2) การส่งเสริมการรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ตามแผนการสอนเรื่อง “ความรุนแรงของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรรภ์ที่ไม่พึงประสงค์” โดยมีภาพสไลด์ ประกอบการบรรยายร่วมกับการใช้คู่มือ “อาชีวศึกษาร่วมใจก้าวทันโรค” ซึ่ง Becker and Maiman^{10, 11} ได้สรุปไว้ว่าการรับรู้ความรุนแรงของโรคหรือสภาวะการเจ็บป่วย สามารถทำนายพฤติกรรมความร่วมมือในการรักษาโรคของผู้ป่วยได้ และการบรรยายนั้นจะทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายรู้ว่าโรคเหล่านี้มีความรุนแรง เมื่อนักเรียนอาชีวศึกษามีการรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ก็จะส่งผลให้เกิดความตั้งใจในการปฏิบัติตามคำแนะนำ และมีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น 3) การส่งเสริมการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ตามแผนการสอนเรื่อง “กลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรรภ์ที่ไม่พึงประสงค์” ซึ่งการให้ข้อมูลเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ว่าการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยนั้น จะทำให้เกิดภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการตั้งครรรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่ง Becker and Maiman^{10, 11} ได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมปฏิบัติตามคำแนะนำของ

เจ้าหน้าที่และการปฏิบัติในการป้องกันโรคของผู้ป่วย เมื่อนักเรียนอาชีวศึกษามีการรับรู้ถึงความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรรภ์ ก็จะส่งผลให้เกิดความตั้งใจและมีพฤติกรรมในการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น 4) การส่งเสริมการรับรู้ประโยชน์และการจัดอุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัย และทักษะการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจในการใช้ถุงยางอนามัย ตามแผนการสอนเรื่อง “ประโยชน์และการจัดอุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัย” และ “ทักษะการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจในการใช้ถุงยางอนามัย” ซึ่งตามแนวคิดของ Becker and Maiman^{10, 11} ได้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลจะแสวงหาวิธีการปฏิบัติให้หายจากโรคหรือป้องกันไม่ให้เกิดโรค บุคคลต้องมีความเชื่อว่าเป็นการกระทำที่ดีมีประโยชน์ ซึ่งตามกฎการเรียนรู้ของ Thorndike¹⁴ นั้น ผู้เรียนจะตระหนักหรือให้ความสำคัญ และเห็นประโยชน์จากการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนต้องเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มชัด ต้องเน้นให้ผู้เรียน ลงมือปฏิบัติและนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้นั้นมาใช้ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญและนำไปใช้ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ที่คงทนถาวร สามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ ซึ่งหากนักเรียนอาชีวศึกษามีการเรียนรู้ถึงความสำคัญและมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย เห็นถึงประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ก็จะส่งผลให้นักเรียนอาชีวศึกษามีความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยอันจะส่งผลให้มีการใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

2. ขั้นตอนการอภิปรายกลุ่ม ในประเด็น “ทำอย่างไรวัยรุ่นไทยจึงจะมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย และมีความรับผิดชอบ” ซึ่งกระบวนการกลุ่ม (group dynamics) จะเอื้อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีการแสดง

ความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างครอบคลุม ทำให้นักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น และประสบการณ์ เกี่ยวกับการหาแนวทางในการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ และได้มีการสรุปข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ โดยมีอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนวัยเดียวกันนั้น มีผลทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ซึ่งผลที่ได้จากการอภิปรายกลุ่มทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาเกิดความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยสูงขึ้น อันจะนำไปสู่พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ

3. ขั้นตอนการสาธิตและฝึกทักษะ เป็นการสาธิตการใส่ถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง โดยผู้วิจัยทำหน้าที่สาธิตวิธีการใส่และถอดถุงยางอนามัยที่ถูกต้องให้นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายดูเป็นตัวอย่าง และให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกับหุ่นอวัยวะเพศชายจำลอง ซึ่งการฝึกทักษะการใส่ถุงยางอนามัยที่ถูกต้องนั้น เป็นประสบการณ์โดยตรงที่นักเรียนได้รับจากการที่ตนเองกระทำสำเร็จ ซึ่งเมื่อนักเรียนได้ฝึกทักษะการใส่ถุงยางอนามัยที่ถูกต้องจนประสบความสำเร็จ ด้วยตัวเองหลาย ๆ ครั้ง ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจและมีการรับรู้เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น อันจะนำไปสู่การใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

4. ขั้นตอนการเล่นเกมนั้น เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกา และนำเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นเกมของผู้เรียนมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้ ซึ่งตามกฎหมาย

การเรียนรู้ของ Thorndike¹⁴ นั้น เมื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ ต้องเริ่มจากการสร้างให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนเสียก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเกม “catch the sperm” และเกม “แลกน้ำ” มาใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ การเล่นเกมทั้งสองอย่างนี้จะช่วยทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาเกิดการเรียนรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคและการตั้งครรภ์ เนื่องจากการไม่ใช้ถุงยางอนามัย และเห็นถึงประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนอาชีวศึกษามีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้นและนำไปสู่พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์

5. ขั้นตอนการแสดงบทบาทสมมติ (Role play) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งกฎการเรียนรู้ของ Thorndike¹⁴ การที่จะสอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ได้นั้น จะต้องให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มชัด และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญ ซึ่งในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนอาชีวศึกษาได้แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการโน้มน้าวใจ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้ฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจคู่เพศสัมพันธ์ให้ใช้ถุงยางอนามัย รวมถึงวิธีการขจัดอุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งการแสดงบทบาทสมมติทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกและ

พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ทำให้นักเรียนสามารถสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจให้คู่เพศสัมพันธ์มีการใช้ถุงยางอนามัยและสามารถจัดการกับอุปสรรคได้ถูกต้อง ส่งผลให้นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายเกิดความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย อันจะนำไปสู่การใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

6. ขั้นตอนการสรุป ผู้วิจัยได้เน้นย้ำสาระที่สำคัญของการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้สรุปกันเอง ซึ่งการให้นักเรียนได้สรุปด้วยตนเองนั้นทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดและเกิดความเข้าใจ จดจำได้อย่างแม่นยำ แต่หากไม่ครบถ้วนผู้สอนจะกระตุ้นให้ คิดต่อ และช่วยเพิ่มเติมให้จนข้อสรุปนั้นสมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อให้ให้นักเรียนอาชีวศึกษามีความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัย และนำไปสู่พฤติกรรมการใช้ ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอเมื่อมีเพศสัมพันธ์

สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายกลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติจากหลักสูตรการเรียน การสอน โดยไม่มีการส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนความเชื่อ ด้วยการรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ขาดการรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ขาดความตระหนักถึงประโยชน์และไม่ได้รับการจัดอุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัย ขาดทักษะการโน้มน้าวใจคู่เพศสัมพันธ์ในการใช้ถุงยางอนามัย และขาดทักษะการใช้ถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง ซึ่งการได้รับความรู้ตามปกติเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย จึงทำให้มีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยน้อยกว่าเพราะการมีความรู้เพียงอย่างเดียว

ไม่เพียงพอที่จะทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงเสมอไป ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นส่งผลให้กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ลดอัตราการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ สอดคล้องกับการศึกษาของมะลิวรรณ วงศ์วัฒนไพบูลย์¹⁸ ซึ่งพบว่าภายหลังการได้รับโปรแกรมสุขศึกษา สัดส่วนของการใช้ถุงยางอนามัยของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมสุขศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) เช่นเดียวกับการศึกษาของสุวิมล ตันติสุขธนา¹⁹ พบว่าภายหลังได้รับโปรแกรมสุขศึกษา กลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคเพิ่มขึ้น และมีสัดส่วนการใช้ถุงยางอนามัยมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุปรียานบนนอบ²⁰ พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีเจตคติ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และมีความคาดหวังในผลลัพธ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ดีขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง และดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อจำกัดในการทำวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชายที่มีอายุ 18-22 ปี ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้จึงควรนำไปใช้กับกลุ่มประชากรที่เป็นเพศชายเท่านั้น ซึ่งผลของการมีความตั้งใจในระดับสูงคาดว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพไปประยุกต์ใช้ พยาบาลต้องเน้นย้ำให้เกิดการรับรู้ถึงความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการตั้งครรภ์ ความรุนแรงของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การรับรู้ประโยชน์ในการใช้ถุงยางอนามัยและการรับรู้อุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัยและการเน้นย้ำให้สามารถลดอุปสรรคในการใช้ถุงยางอนามัย รวมถึงวิธีการโน้มน้าวใจคู่เพศสัมพันธ์ให้ใช้ถุงยางอนามัย และการฝึกทักษะการใช้ถุงยางอนามัย จึงจะส่งผลให้นักเรียนมีความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัยสูง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพต่อความตั้งใจในการใช้ถุงยางอนามัย ของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอื่นๆ ด้วย เช่น นักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย เป็นต้นโดยอาจมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมหรือเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง

2. ศึกษาผลของโปรแกรมความเชื่อด้านสุขภาพที่มีต่อพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

1. ชัยสิทธิ์ พงษ์พัฒน์. การสำรวจพฤติกรรมและการรับรู้ของนักศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับโรคเอดส์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2544.
2. พิสมัย นพรัตน์. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล อายุรศาสตร์และศัลยกรรม). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2543.

3. พัชรินทร์ สิมทะราช. ผลของการพัฒนาทักษะการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่อการรับรู้ สมรรถนะในตนเองและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชายระดับอาชีวศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล อายุรศาสตร์และศัลยกรรม). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2544.
4. รัชณี ศรีสว่าง. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในอำเภอเมืองเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวบัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัย เชียงใหม่; 2545.
5. บุญยานุช เดชบริบูรณ์. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยของนักเรียนชายในวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดตาก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์)มหาวิทยาลัย เชียงใหม่; 2544.
6. สุปรียา รามการณ. ความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารทางเพศและการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์).มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2544.
7. Thato S, Charron-Prochownik D, Stone CA, Dom LD, Albrecht SA. Predictors of condom use among adolescent Thai vocational students. *J Nurs Schol-arsh* 2003;35(3):157-63.
8. สำนักกระบาดวิทยา. สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรคประจำปี 2550. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์; 2551.
9. สำนักกระบาดวิทยา. ข้อมูลผู้ป่วยเอดส์. [เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 10 กรกฎาคม 2550]. จากเว็บไซต์: <http://epid.moph.go.th>.
10. Becker MH, Maiman LA. **Health Belief Model and Sick Role Behavior.** Health Education Monograph 1974;2: 409-17.

11. Becker MH, Maiman, LA. The Health Belief Model: Original and correlate in Psychological Theory. In M. Becker (Ed.). **The Health Belief Model and Personal Health Behavior** 1974; 2:9-26.
12. จารุรัตน์ เจียมประชาชนรากร. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนอาชีวศึกษาชาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา). มหาวิทยาลัยมหิดล; 2537.
13. ปวีณา สายสูง. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดน่าน.(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2541.
14. Bernard HW. **Psychology of learning and Teaching.** U.S.A.:McGraw-Hill;1972.
15. Mahoney CA, Thombs, DL Ford OJ. Health belief and self-efficacy model:Their utility in explaining college student condom use. **AIDS Educ Prev** 1995;7:32-49.
16. กอบกาญจน์ มัทธโน. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้อุปยอนามัยของนักเรียนอาชีวศึกษาชายในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการเจริญพันธุ์และการวางแผนประชากร). มหาวิทยาลัยมหิดล; 2539.
17. Buunk, B.P., Bakker, A.B., Sieor, F.W., Van den Eijnden, R.J.J.M., and Yzer,m.c. Predictors of AIDS-preventive behavioral intention among adult heterosexual at risk for HIV-infection. **AIDS Educ Prev** 1998; 10(2): 149-72.
18. มะลิวรรณ วงศ์วัฒนไพบูลย์. 2533. ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาในพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ของทหารเกณฑ์กองทัพอากาศ กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา). มหาวิทยาลัยมหิดล; 2533.
19. สุวิมล ตันติสุขธนา. ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาในพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ของทหารเกณฑ์กองทัพเรือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2533.
20. สุปรียาน นบอบ. ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาในการป้องกันโรคเอดส์นักเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดกระบี่. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข). มหาวิทยาลัยมหิดล; 2545.

The Effect of Health Belief Program on Intention to Use Condoms among Male Vocational Students*

Suwantip Chutup, M.N.S.**

Ratsiri Thato, Ph.D.***

Abstract: The purpose of this quasi-experimental research was to examine the effect of the health belief program on intention to use condoms among male vocational students. Health Belief Model (Becker and Maiman) and Connectionism Theory of Thorndike were used as a conceptual framework to develop the program. A sample of this study was 3rd year-vocational students from 2 comparable schools. Two classrooms, one from each, were randomly selected resulting in a total sample of 60 students. One classroom served as an experimental group, the other classroom served as a control group. The control group received usual knowledge while the experimental group received the health belief program. Perceived susceptibility, perceived severity, perceived benefits and perceived barrier to condom use were measured to monitor the intervention effect. Data were collected using the intention to use condom questionnaire and its Cronbach's alpha coefficient was at .81. Data were analyzed using t-test statistics.

Major findings were the mean score of intention to use condoms in the experimental group after receiving the health belief program was significantly higher than before receiving the program ($p < .01$). The mean score of intention to use condoms of the experimental group receiving the health belief program was significantly higher than those of the control group ($p < .01$).

The result from this study suggested that community nurses should adapt the health belief program to promote intention to use condoms among sexually active male vocational students.

Thai Journal of Nursing Council 2011; 26(2) 100-114

Keyword: Health belief program, Intention to use condoms, Male vocational students

*A Thesis for the Degree of Master of Nursing Science

**Professional Nurse, Chaiburi Hospital, Suratthani

***Associate Professor, Faculty of Nursing, Chulalongkorn University